

wil haar eigen brood verdienen voor zich en haar kind. Het leven heeft deze Oud-Hollandsche burgemeestersdochter diep gewond, maar niet er onder gekregen. Er zit iets in haar van den handelsgeest van de mannen uit haar geslacht. Ze voedt Mimi op tot een flinke vrouw. En ze blijft tot haar dood vechten om eer en recht.

De schrijver heeft zich zóó gewijd aan zijn hoofd-persoon dat we eigenlijk niet begrijpen kunnen waarom hij Anna ineens loslaat, om in de laatste hoofdstukken van zijn boek Mimi op den voorgrond te zetten. Hier is weer hetzelfde abrupte einde dat we ook in „De vruchteloze strijd” constateerden. Van Riesen's vorige roman. Heeft de schrijver over Anna's leven geen verdere gegevens meer gehad? We krijgen hiervan sterk den indruk. Aan het einde treedt Floyd nog even voor het voetlicht. Hij weet niet, dat de jonge vrouw, die hij lastig wil vallen, zijn eigen dochter is.

Wouter van Riesen heeft met buitengewoon veel kennis van zaken dit boek geschreven. Welk een grooten voor-arbeid vergt het schrijven van een dergelijk boek! De auteur heeft dit zeer serieus gedaan. Vooral de tekening van het milieu waarin Anna opgroeit is buitengewoon goed.

Toch ontkomen we niet aan de gedachte, dat de schrijver zijn gegeven te breed heeft uitgewerkt. We krijgen den indruk dat hij, gegrepen door het gegeven, een roman heeft moeten schrijven met een hoeveelheid materiaal, slechts toereikend voor een flinke novelle. Hij zag zich nu verplicht episodes breed uit te werken waar dit niet noodig was geweest.

We noemden zooveel het vorige boek van Wouter van Riesen: „De vruchteloze strijd”. Over dit boek, waarin zeer duidelijk de geest van Van Riesen's werk spreekt, gaven we bij de verschijning een uitgebreide bespreking. We ontkomen er niet aan, deze beide boeken met elkaar te vergelijken. En dan doet zich het wonderlijke verschijnsel voor dat Van Riesen's laatste werk, hoewel veel vlotter van taal en stijl, niet dien onuitwisbaren indruk nalaat dien we ontvingen bij het lezen van „De vruchteloze strijd”. In dit laatste boek bleef de historische achtergrond veel meer achtergrond, en traden de personen er fel uit naar voren. Daar waren ze zóózeer menschen van vleesch en bloed, dat we vergaten dat ze niet „modern” waren. Anna de Backer is een interessante figuur, maar we vergeten geen oogenblik, dat ze een figuur is uit een historischen roman. Van Riesen heeft zich minder „laten gaan” in dit laatste boek. Maar daardoor is het ook een weinig minder indringend, minder levenswarm geworden dan het vorige. Dit ligt ook min of meer in het verschil tusschen de beide gegevens. Hier had de schrijver niet zozeer de gelegenheid om de psychologische spanningen tusschen zijn figuren uit te werken als in zijn vorige boek.

Dit laatste neemt echter niet weg dat we „Een Oud-Hollandsche Burgemeestersdochter” met groot genoegen gelezen hebben. Wouter van Riesen heeft in dit boek weer bewezen een begaafd schrijver te zijn.

M. GR. GILHUIS—SMITSKAMP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Over de „Rationalisatie-werkloosheid”.

Dat de rationalisatie, zooals die vooral in de laatste jaren toegepast is, werkloosheid veroorzaakt heeft, wordt door niemand ontkend. Tal van industrieën hebben arbeiders uitgestoot. Zoo bijvoorbeeld de kunstzijde-industrie, waar (tengevolge der rationalisatie) het aantal arbeiders in vrij korten tijd tot op een derde van de „oorspronkelijke bezetting” gedaald is, ondanks sterke vergrooing der productie. Zoo zijn er veel meer voorbeelden te noemen. Inderdaad het feit der uitstoot kan niet ontkend worden. Over de beteekenis daarvan loopen de meeningen echter uiteen.

Sommigen wijzen erop, dat zonder rationalisatie de werkloosheid (in ons land) nog grooter geweest zou zijn. De fabrieken hadden hun poorten moeten sluiten; alle arbeiders zouden ontslag hebben gekregen. Prof. Josephus Jitta heeft onlangs nog deze redeneering gebruikt om de gunstige werking van arbeidsbesparende maatregelen in de kunstzijde-industrie aan te toonen. Ook hier kunnen vele andere voorbeelden genoemd worden. De meeste industrieën, die voor export werken, — en zij hebben over het algemeen de sterkste arbeidersbezetting — konden zich slechts door aanzienlijke kostprijsverlaging handhaven.

Het feit, dat een land als het onze slechts door scherpe rationalisatie op de wereldmarkt kan blijven concurreren, verandert echter aan de bezwaren, die tegen de tegenwoordig toegepaste methodes gelden, maar weinig. Niemand die de momentele noodzakelijkheid van hooge tarieven en andere protectionistische maatregelen, erkent, is daarom reeds een principiële verdediger van dat systeem. Integendeel: men kan, ondanks die erkenning, van meening zijn, dat het stelsel op den duur groote schade zal veroorzaken. Zoo kan men

ook, al wordt toegegeven dat voor het oogenblik rationalisatie de eenige uitweg is, de moderne technische ontwikkeling nadeelig achten voor het oekonomisch leven als geheel. Al was het alleen maar, omdat zij het internationale ruilverkeer belemmert, omdat mede door haar werking de wereld in een groot aantal min of meer „zelfgenoegzame” gebieden is verdeeld.

Nemen we nog eens als voorbeeld de kunstzijde-industrie. Ongetwijfeld geeft zij aan vele handen werk, dwingen haar technische presaties bewondering af, heeft zij ook de ontwikkeling van andere industrieën bevordert (zoo die van de verfstoffen). Haar voortgang schijnt één groote zegetocht. Maar... in tot oordeelen bevoegde kringen vraagt men zich bezorgd af of deze evolutie den afzet van katoen niet zeer ongunstig beïnvloedt of spoedig zal beïnvloeden, of zij niet ellende in die gebieden zal veroorzaken, welke geheel van de katoenproductie of de katoenverwerking afhangen. Armoede, die voor het oekonomische leven der geheele wereld kwade gevolgen zal hebben. Die zorg is inderdaad gerechtvaardigd.

En tevens wordt de vraag gesteld — niet zonder reden — of het aanzienlijk toegenomen verbruik van kunstzijdestoffen voor den tusschenhandel en voor den consument wel altijd voordeel beteekende. Niet alleen om de (zeker in het verleden bestaande) kwaliteitsverschillen met de natuurlijke textielgrondstoffen, ook vanwege de overmatige expansie der vraag. Snelle veroudering (tengevolge van slijtage en van psychische reacties) van dit materiaal heeft soms groote schade berokkend. Een nauwkeurige analyse van verschillende takken van industrie, die tot grooten bloei zijn gekomen, ontdekt altijd nadeelig werkende factoren: sterke groei hier, maar vermindering van bedrijvigheid elders; kapitaalvermeerdering hier; kapitaalvernietiging op andere terreinen.

Het is heel gemakkelijk alleen aan de „credit-zijde” aandacht te schenken, te wijzen op de „vermeerdering van werkgelegenheid”, op de „toename der bedrijvigheid”, enzovoorts. Tegenover deze voordeelen staan echter in den regel ook groote nadeelen. Daarvan geeft de tegenwoordige tijd tal van bewijzen. De werkloosheid in menig land is het directe gevolg van bedrijvigheid elders.

In de tweede plaats wordt dikwijls betoogd, dat rationalisatie in verschillende fabrieken tot een zoo sterke toename der productie geleid heeft, dat de kwade gevolgen (ontslag van arbeiders) niet alleen verdwenen zijn, maar dat op den duur het totale aantal werknemers zelfs toenam. En men wijst o.a. op de industrieën, die zich met de fabricage van verkeers- en transportmiddelen bezighouden: de automobiellindustrie bijvoorbeeld.

De rationalisatie en mechanisatie, aldus het betoog, had hier een zeer sterke kostprijsverlaging tengevolge, maakte de vervaardiging van den modernen, goedkoopere wagen pas mogelijk. Daardoor konden zich velen een auto aanschaffen, die zich voorheen het genot daarvan moesten ontczegen. Door de aldus enorm toenemende vraag heeft de automobiellindustrie zich op grootsche wijze ontwikkeld, gaf zij het aanzien aan tal van neven-industrieën, kortom: schiep zij overal werkgelegenheid.

Ook deze redeneering is op zichzelf genomen juist. Men kan, den bedoelden tak van bedrijf bestudeerend, zich slechts verbazen. De enkele honderden arbeiders van voorheen groeiden tot honderdduizenden. Maar men lette ook hier op het complexe karakter dezer ontwikkeling.

De rationalisatie is niet de eenige oorzaak van den bloei der automobiellindustrie. Zij profiteerde in hooge mate van den goudstroom, die langs allerlei kanalen uit de bronnen der tropische gewesten naar de beschaaftde landen vloeide. Maar bovendien verminderde zij relatief (en soms absoluut) de consumptie van andere goederen. Wie, aangetrokken door den lageren prijs, zich een wagen aanschafte, moest dikwijls op andere uitgaven bezuinigen. Ook hier heeft de abnormaal toenemende vraag tot inkrimping der bedrijvigheid elders geleid. Tenslotte kan het beschikbare geld immers maar eenmaal worden uitgegeven. En zeker heeft vaak kapitaalvernietiging plaats gehad. De snelle wisseling der modellen; een aanlokkelijk afbetalingssysteem met zijn kwade consequenties, maakten de auto dikwijls veel duurder dan 't bedrag van den aankoopsprijs aangaf. Daardoor beleefde zelfs de auto-industrie nu en dan donkere tijden. Misschien zullen de schaduwzijden der bedoelde expansie in de toekomst nog duidelijker zichtbaar worden, b.v. in Duitschland. De „goedkope volkswagen” zal ongetwijfeld aftrek vinden; de middelen, die toegepast worden om den afzet te bevorderen, zullen hun uitwerking wel niet missen. Maar de arbeider, die zich dien wagen aanschafte, zal zijn 900 mark niet dubbel kunnen uitgeven; zijn verbruik van verschillende andere goederen of zijn cultureele uitgaven zullen zeker afnemen.

In de derde plaats hooren we het oordeel uitspreken, dat de tengevolge van rationalisatie en mechanisatie ontslagen arbeiders in andere takken van bedrijf werk zullen krijgen, omdat „kostprijs-

UIT DE HISTORIE

Prof. Dr. H. H. Kuyper over het karakter en de bevoegdheid der meerdere vergaderingen.

I.

Nu de discussie over de meerdere vergaderingen hun beteekenis, taak, macht, karakter enz. in onze kerken wordt gevoerd, is het noodzakelijk te luisteren naar allen, die ten aanzien van deze kwesties recht van meespreken hebben.

verlaging vergrooing der koopkracht beteekent”. Er vindt compensatie plaats, de werkgelegenheid wordt niet verminderd, maar verschoven of zelfs uitgebreid.

Ook dit oordeel wordt door talrijke ervaringen in 't verleden gesleund. Men denke maar aan de zooveel genoemde industrie. De theoretische redeneeringen, die het bedoelde oordeel ondersteunen, zijn zeer aantrekkelijk. Nemen we een voorbeeld:

Gesteld tengevolge van rationalisatie wordt de kostprijs der kleding met dertig procent vermindert. Wat wil dat zeggen? Op iedere tien gulden, die tot dusverre voor kleding uitgegeven werd, komen nu drie gulden „vrij”. Men kan nu of meer kleeren koopen voor hetzelfde geld, of voor die „drie gulden” zich andere goederen aanschaffen; bijvoorbeeld huishoudelijke artikelen. Dat heeft dus toename der productie tengevolge; er kunnen weer tal van arbeiders aan het werk worden gesteld; misschien zijn dat de in het kledingbedrijf oorspronkelijk ontslagen arbeiders, misschien zijn dat anderen; de „rationalisatie-werkloosheid” wordt in ieder geval vermindert.

Er geschiedt echter nog meer: de fabrieken, die rationalisatie-maatregelen nemen, brengen geld „aan het rollen”; zij moeten installaties koopen; daardoor neemt de bedrijvigheid in machine-industrieën toe; de metaalmarkt profiteert van de toenemende grondstoffen-vraag; de tusschenhandel verdient: het feit, dat de kledingindustrie kapitaal investeert, geld uitgeeft, bevordert de werkgelegenheid. Hier is het het bedrijf zelf, dat de pomp der geldcirculatie voedt. Inactief kapitaal wordt geactiveerd.

Zoo eenvoudig de theoretische redeneering is, zoo gecompliceerd is echter de werkelijkheid. Allerlei bedenkingen rijzen. Voor het vrijgekomen geld zullen misschien goederen gekocht worden, voor welker vervaardiging maar zeer weinig arbeiders noodig zijn. Misschien kunnen de fabrieken zonder dat zij één arbeider meer in dienst nemen hun productie vergrooten. Ook dat is tenslotte een voordeel, maar de werkgelegenheid wordt niet temin (althans den eersten tijd) op die wijze niet bevordert.

Er is echter nog meer.

Een belangrijk deel van het vrijgekomen geld, en zeker van het kapitaal, dat de industrie investeert, gaat naar het buitenland. Daar vinden arbeiders werk. De textielindustrie in ons land, die moderne weefgetouwen kocht, heeft aan talrijke Duitsche of Amerikaansche machine-arbeiders werk bezorgd, terwijl honderden hier (noodgedwongen) werden ontslagen. En vloeide dat geld nu maar terug, doordat het buitenland onze stapel-producten of afgewerkte artikelen in grootere hoeveelheden ging afnemen. Maar iedereen weet hoe de werkelijkheid is. Al het mogelijke moet worden gedaan om den uitvoer op het tegenwoordige „peil te houden”.

Vandaar den roep om industrialisatie. Zoo zouden belangrijke bedragen, wordt gezegd, die thans naar het buitenland vloeien en dus aan onze arbeiders niet (of voor een gering deel) ten goede komen, „behouden” blijven. Maar ook wanneer zelfs de schoonste plannen zouden slagen, zouden de moeilijkheden niet uit den weg genomen zijn. Immers industrialisatie eischt grooteren import van grondstoffen: weer vloeit een belangrijke hoeveelheid geld naar het buitenland. En tegenover de vermindering van den invoer van afgewerkte artikelen, zou waarschijnlijk ook een vermindering van uitvoer komen te staan.

De compensatietheorie zou slechts in een volmaakt afgesloten, „autarkisch” gebied gelden. Een gebied, waar bovendien de geldcirculatie nauwkeurig geregeld en beheerscht kon worden. Waar ook de massa van het geld door de circulatiesnelheid niet beïnvloed werd. Waar iedereen precies handelde, zooals de leiding het voorschreef. Kortom, in een fictieve samenleving. Want zelfs de landen, welke het krachtigst naar autarkie streven, voldoen niet aan alle genoemde voorwaarden. Zij zou waarschijnlijk ook gelden in een samenleving, waarin het ruilverkeer op geen enkele wijze belemmerd werd; waarin ieder land zich ten volle kon ontplooiën. Maar ook zulk een samenleving is denkbeeldig.

Aan haar is in den tegenwoordigen tijd geen grooter waarde toe te kennen dan aan de koopkrachttheorieën, waarmede het volk nu en dan blij gemaakt wordt.

Ondanks de ervaringen van het verleden.

A.

B. t. B.

Friesland
het pu
beste car
„De Hera
precies a
praktijk
wij moet
die vand
wij staar
ze niet g
vleesch
1. Ja, m
hopen we
zetten va
maar la
kwestie
steld wor
10. Zo
nog „
uitvoer
is. Hoe
toch al r
zijn, help
opdat zij
komen in
de klage
weten, al
ren. En
de hare r
tucht, als
getuchtig
bonden h
20. „De
nomen or
had moet
dienen te
voor het
30. Des
vergader
schoten w
rechtelijk
af. In „L
Middelbu
niet aans
van het b
toedracht
andere b
anderen
naar de p
gebrek a
40. De
conflict t
tijds, gaf
om zij m
sen; er l
tegenstell
publiceer
zij — v
classicale
50. Te
Kuyper d
nog weer

„Zoo
oordeel
niet jul
Classis
te kom
cinale S
dat De
toch v
der Cla
sluit z
gaat en
kerkers
Classis
de Clau
den? B
dit bes
Synode
verklaa
gaderin
De Syn
XXXVI
zelfde
over de
ten der
kan mo
werpen
een l
gras,
ten pro
60. Mei
witten, d
W. —
„onrecht
maligen
daardoor
wat werk
bevordert
voor hers
pleit de
de belof
„ware” r
gen opge
70. De
wijsheids
plaatselij
Een teer
lekenen
geloof n
over „As
„Drachten
toenmaal
kerkrecht
geschreev
Dr v. Es
een class
Drachten
handel in
dit „vrij
opmerkin

RIE

akter en de
deringen.

vergaderingen
enz. in onze
kelijk te luis-
n deze kwes-

at beteekent".

werkgelegen-
verschoven of

ervaringen in

aan de zoo-
sche redenee-
ondersteunen,

voorbeeld:
die wordt de

cent vermin-
e tien gulden,

gegeven werd,

kan nu of

geld, of voor

ren aanschaf-
rtikelen. Dat

engevolge; er

het werk wor-

het kleeding-
beders, mis-

malisatie-werk-
ninderd.

fabrieken, die

brengen geld

aties koopen;

in machine-
fiteert van de

sschenhandel

ndustrie kapli-

ert de werk-

zelf, dat de

ctief kapitaal

edeneering is.

kelijkheid. Al-

t vrijgekomen

tocht worden,

er weinig ar-

de fabrieken

diens nemen

at is tenslotte

id wordt niet-

die wijze niet

gekomen geld,

industrie in-

Daar vinden

in ons land,

heeft aan tal-

machine-arbei-

en hier (nood-

loeiende dat

geld onze stapel-

grootere hoe-

reen weel hoe

e moet worden

woordige „peil

atie. Zoo zou-

Friesland—Z. velde in 1938 (als kerkelijke vergadering) het puur wetenschappelijke oordeel, dat „de beste canonici“ het niet zóó wilden, als zij deed. Maar „De Heraut“, van toenmaals, liet „de beste canonici“ precies andersom concluderen. Met het beroep op de praktijk staat het weer niet anders. En dan zouden wij moeten zwijgen; om de zaak over te laten aan hen, die vandaag zóó, maar gister anders oordeelden? Maar wij staan in de vrijheid; slechts zie ieder toe, dat hij ze niet gebruikte tot eigenwillige werken, die van het vleesch zijn.

i. Ja, maar zegt Ds v. d. W., (zooewel tot „De Heraut“, hopen we, als tot „De Reformatie“): als er wat recht te zetten valt, laat dat dan niet in de pers bepleit worden, maar laat de aangelegenheid door de personen in kwestie zelf „in den kerkelijken weg“ aan de orde gesteld worden. Ik stel daar dit tegenover:

10. Zelfs een theoloog als Ds v. d. W. spreekt hier nog „hypothetisch“; en dat nadat zóóveel en zóó uitvoerig (b.v. door Prof. Greijdanus) geargumenteed is. Hoeveel te meer moet men dan niet hen, wier weg toch al moeilijk is, en die meerendeels geen theoloog zijn, helpen in het zien van de kerkrechtelijke kwesties, opdat zij niet hypothetisch, doch verzekerd kunnen komen met hun instemming of met hun klacht? Ook de klager moet zich door de gemeenschap gedragen weten, althans, zóóveel het aan hem ligt, dit begeeren. En de gemeenschap moet bewust zijn zaak tot de hare maken; dat is, meen ik, het abc der kerkelijke tucht, als zij „de gemeente“ opwekt, te bidden voor een getuchtigde. Arm volk, dat hier scheidt wat God verbonden heeft.

20. „De Heraut“ heeft destijds ook vrijmoedigheid genomen om te zeggen, hoe h.i. de kerkelijke behandeling had moeten verlopen niet alleen, doch nog verder zou dienen te loopen, ook wat de vaststelling der redenen voor het zoeken van den kerkelijken weg betreft (2158).

30. Destijds werd publicatie vanwege de kerkelijke vergaderingen gegeven, en, waar ze eerst tekort geschoten was, werd omstandiger publicatie van kerkrechtelijke overwegingen alsnog officieel gegeven, achteraf. In „De Heraut“ van 1 Juni 1919 sprak de classis Middelburg haar „leed wezen“ er over uit, „dat zij niet aanstonds zoodanige maatregelen trof, dat de vorm van het besluit der classis ook volledig bevatte de juiste toedracht van de behandeling der zaak“ (2158, vgl. andere bladen). Maar tegenwoordig wordt precies den anderen kant uit gestuurd in Friesland; en als wij dan naar de praktijk van vroeger terug verlangen, heet dat gebrek aan wijsheid? Kom, kom!

40. De part. syn. van Zeeland, handelende over het conflict tusschen kerkeraad en classis Middelburg destijds, gaf uitvoerig de kerkrechtelijke gronden aan, waarom zij meende, dat de classis NIET had mogen schorsen; er komt zelfs een „aanhangsel“ bij. Hoe schrille tegenstelling met Friesland—Zuid's synode, die niets publiceert, en die niet „opnieuw“ recht doet, al tornit zij — voor wie scherp leest — aan de gronden der classieke daad-van-schorsing.

50. Ten overvloede kwam dan nog Prof. Dr H. H. Kuypers die particuliere synode van Zeeland in 1919 ook nog weer critiseeren. Hij schreef:

„Zooals men ziet, is ook de Provinciale Synode van oordeel geweest, dat de Classis Middelburg formeel niet juist heeft gehandeld en heeft zij daarom bij de Classis er op aangedrongen, op haar besluit terug te komen. Bevreemdend is het alleen, dat de Provinciale Synode desnietteminstandaande van oordeel was, dat Ds Netelenbos en de kerkeraad van Middelburg toch verplicht waren geweest, zich aan dat besluit der Classis te onderwerpen, hoewel zij tegen dat besluit zeer ernstige bezwaren had, zelfs nog verder gaat en verklaart, dat het schorsingsbesluit voor den kerkeraad en Ds Netelenbos geldig blijft, totdat de Classis het zal hebben teruggenomen. Gesteld dus, dat de Classis bij haar besluit bleef volhouden (volharden? K. S.), dan zou de kerkeraad gehouden zijn, dit besluit uit te voeren, niettegenstaande de Prov. Synode dit besluit op formele gronden onjuist heeft verklaard. Het recht van appel op een meerdere vergadering zou zoodoende geheel waardeloos worden. De Synode heeft blijkbaar vergeten, dat volgens Art. XXXVI onzer Kerkenorde de particuliere synode hetzelfde zeggenschap heeft over de Classen als de Classis over den kerkeraad. Een Classis, die zelf aan de besluiten der particuliere synode zich niet onderwerpen zou, kan moeilijk eischen, dat de kerkeraad zich wel onderwerpen zou aan hare besluiten. Er schuilt hier een hiërarchisch addertje onder het gras, waartegen we, hoe zeer het ons leed doet, moeten protesteeren“ (2162).

60. Men had destijds ook „De Heraut“ kunnen verwijten, dat ze — ik gebruik de woorden van Ds v. d. W. — „eer vermeerdering van onrust dan herstel van onrecht“ wekte. Maar destijds is mede door den toenmaligen arbeid van „De Heraut“ onrecht hersteld, en daardoor de goede „rust“ (n.l. in het aanvaarden van wat werkelijk tenslotte met Ds N. geschieden moest), bevorderd. Laat Ds v. d. W. niet meenen, dat een pleit voor herstel van onrecht, als de gronden van zulk een pleit deugdelijk zijn, en zijn manier geoorloofd is, buiten de beloften Gods staat, ook wat de beloften voor de „ware“ rust betreft. Valse rust, die als aan onmondigen opgelegd wordt, is te haten.

70. Ds v. d. W. vergelijkt tenslotte, voor wat den wijsheidsgraad betreft, Dr W. A. v. Es' artikel in de plaatselijke kerkbode met het mijne in „De Reformatie“. Een teere kwestie, die vergelijking, als één der vergelekenen er op in wil gaan. Maar ik waag het er op. Ik geloof niet, dat het ditmaal erg moeilijk is. De beroering over „Assen“ was omtrent 1926 grooter dan die over „Drachten“ in 1938. Niettemin heeft Dr W. A. v. Es toenmaals uitvoerig een van de synode afwijkend kerkrechtelijk standpunt ingenomen, en daarover breed geschreven. Aan den anderen kant heeft nog onlangs Dr v. Es, toen Dr v. Lonkhuyzen had geklaagd, dat een classis met onbevredigend resultaat bij de classis Drachten geïnformeerd had naar de kerkrechtelijke behandeling der zaak-Drachten, en ik had opgemerkt, dat dit „vrij ernstig“ me leek, hierop gereageerd met de opmerking, dat het heelemaal niet „vrij ernstig“ be-

hoefde te heeten; was de classis soms verplicht, de gronden mee te deelen? Och neen, zou ik antwoorden, formeel verplicht was ze het niet. Maar hoe, als het dan zoo moet „personen, die daaraan behoefte gevoelen“, de kwestie aanhangig kunnen stellen, is mij een raadsel; een synode heeft geen vragenbus; men moet steeds met concrete bezwaren komen. Als nu zelfs een classis geen bevredigend antwoord krijgt, dan zal „uiter-aard“ een persoon het nog minder krijgen, tenminste, als hij niet van classiswege om advies gevraagd is. Men zegt dus wel: laat protesteeren, wie wil, maar de details worden meteen verzwezen, het materiaal komt niet publiek. Dit blijft ik „ernstig“ vinden. Voor de zooveelste maal vraag ik: is de kerkorde geen zaak, die alle kerken raakt? Protesteeren bij de generale synode? Maar is Ds v. d. W. er zeker van, dat dit zelfs aan de allereerst in aanmerking komende personen gemakkelijk gemaakt wordt? Een hiërarchische adder (om met de vroegere „Heraut“ te spreken), schuilt al lang niet meer onder het gras, maar kwam er een heel eind boven uit, en werd sinds gekoesterd. De classis en de part. syn. hebben het hier laten leven. Nu is het een feit, dat beginselen doorwerken. Goede, maar ook kwade. Het zou h.v. volstrekt geen wonder zijn, indien, nu men eenmaal op het hiërarchisch pad gekomen is, de bemoeiingen met het kerkeraadswerk te Drachten nog verder gingen, dan reeds bleek. Het zou me niet verwonderen, als b.v. de vergaderingen van den kerkeraad te Drachten, „smalle“, „brede“ of ook beide, werden bijgewoond door een classieke commissie. Men behoeft niet te vragen, of, in zulk een situatie, aanhangigstelling der zaak bij de generale synode vanwege den kerkeraad, of een deel er van, ook vergemakkelijkt zou worden. Uit Friesland wordt daartoe opgewekt, maar vandaar wordt de betreding van den kerkelijken weg juist ook weer bemoeijikt, door het zwijgen n.l. over de kerkrechtelijke gronden voor de gevolgd procedure.

j. Daarom blijf ik van meening, dat ons blad goed gedaan heeft, de zaak te bespreken voor het front van wie verplicht zijn de kerkenordening als aller zaak te zien. De dagen van Ds Netelenbos waren beter dan de onze, zóówel wat de erkenning van het recht van persadviezen betreft, als wat aangaat de verantwoording van officiële zijde, tegenover het meelevende volk. Ds v. d. W. heeft op enkele puntjes van mijn artikelje gereageerd, en is hiermee beantwoord. Wat hij voorts van mijn artikelen niet aangeraakt heeft, blijft natuurlijk eveneens van kracht, ook al werd het hier niet opgehaald.

K. S.

„Inwendig“ en „uitwendig“.

Ds C. A. Lingbeek schrijft in het Hervormd weekblad „De Gereformeerde Kerk“:

Zelfs de Roomsche kerkleeraren leeren, dat men een waar uitwendig lid van de Kerk kan zijn zonder een inwendig lid te zijn, en omgekeerd, dat men een inwendig lid kan zijn, zonder een uitwendig lid te zijn (uitwendig n.l. door ontvangen van de Sacramenten, enz.)

Welnu, als wij de Hervormde Kerk noemen de openbaring van Christus' lichaam, dan bedoelen wij daar wel mee, dat die Kerk Gods planting is en dat wij ons daarom van haar niet mogen scheiden, maar daarmee leeren wij geenszins, dat de Hervormde Kerk zaligmakend is en buiten haar geen zaligheid.

Wie het nu begrepen heeft, moet het maar zeggen. Het kan nog heel wat worden, als men in plaats van „kerk“ leest: gezin, vereniging, bestuur, volk, huwelijk, ministerie, vennootschap, enz. enz.

Mythe.

Het woord „mythe“ is in den laatsten tijd in onderscheiden betekenissen gebruikelijk. Het „Algemeen Weekblad“ citeert een artikel uit „The British Weekly“, waarin gesproken wordt over Reinhold Niebuhr, die hier „profeet van het laatste oordeel“ genaamd wordt. Van den schrijver wordt het volgende beweerd:

Hij verwisselde de pastorie voor een leerstoel aan het Union Theological seminary te New-York. Niemand ziet scherper dan hij het dilemma van onzen tijd, ziet duidelijker de spanningen, die door de meeste menschen veronachtzaamd worden. Terwijl anderen blijde een keus doen, wijst hij op de waarheid, die er juist ligt in de spanning tusschen individualisme en marxisme, vrijzinnigheid en Barthianisme, orthodoxie en sociaal Evangelie. Hij zegt ons, dat Marx het bij het rechte eind heeft zolang hij zich richt tegen de kapitalisten, maar er naast is met betrekking tot het ware christendom; dat Barth stand houdt waar liberalen en vrijzinnigen wijken maar faalt tegenover een dieper en breder inzicht. Wij willen altijd den eenen of den anderen kant als volkomen verkeerd zien; Niebuhr's gevoel voor rechtvaardigheid bewaart hem daarvoor.

Dit kunnen we verder daarlaten. Ter oriëntering echter citeren we voor wat het begrip van mythe betreft nog de volgende uittaling:

Volgens Niebuhr vereischt de waarheid over den mensch en zijn betrekking tot God een „mythologie“. Hier moeten we voorzichtig zijn anders dreigt ons de zaak te ontglippen. Voor tal van menschen beteekent het woord „mythe“ een verhaal, noodzakelijk fictief en dikwijls voorzien van het etiket: vals. Niebuhr gebruikt het woord op dezelfde wijze als Plato het doet. Een mythe is een symbolische uitdrukking van die waarheid, die nooit in een mathematische formule kan worden vastgelegd. Zoo heeft voor Niebuhr elke religieuze of wereldlijke beweging haar noodzakelijke mythe, zooals de zekerheid der vooruitgang, de onvermijdelijkheid van 'n revolutie of het Noordsche ras. Op dit punt moeten we een onderscheid maken tusschen twee zeer verschillende appreciaties van deze „mythologie“.

Elke mythe wordt vervalsching op het oogenblik waarop we haar behandelen als een nauwkeurige, wetenschappelijke mededeeling.

Maar elke mythe kan een waarheid of een leugen belichamen. Dat is de andere. De arische mythe is niet alleen wetenschappelijk nonsense, maar het geloof, dat het als mythe tracht uit te drukken is in strijd met de werkelijkheid.

Onnoodig te zeggen, dat wij dit stukje alleen doorgeven ter oriëntering. Bespreking achten we hier overbodig.

„Menschwording“.

In het „Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur“ wordt op de volgende manier getracht, tusschen de klippen van „geheel“ of „gedeeltelijk evolutionisme“ den ook dan nog ongeoorloofden weg te vinden. We lezen:

God schiep. En nu kunnen wij gaan vechten over de vraag, of dit majestueuze werk in eenige dagen werd verricht dan wel geheel of gedeeltelijk langs evolutionistische weg. Wij kijken dan alleen over de wijze van uitvoering van het Bouwwerk, niet over het ontwerp.

God schiep. Twee korte woorden, inhoudende twee ongenaakbare geheimen: God en scheppen.

Bij het archeologisch onderzoek treft het telkens weer, dat een overlevering of sage in de kern een groote waarheid bevat. De gevolgtrekking — een sage, dus een verzonnen verhaal — is onjuist. De fabel, de sage, de overlevering is het omhulsel, waarin diepe geestelijke waarden worden bewaard, slechts te verstaan door hen, die ooren hebben om te hooren.

In het bijzonder is dat het geval met de Godsopenbaring gehuld in het dichterlijke kleed van het ontroerend schoone scheppingsverhaal van Genesis. God schiep — het hoofdthema! Een gestadige opeenvolging van worden en vergaan. Een tijdperk van opbloei van het leven, gevolgd door den nacht van den ondergang, voorbereiding voor den hernieuwden ademtucht van den Schepper. Een Goddelijk rythme van levensvoortbrenging.

En ten slotte als de kroon op den scheppingsarbeid — de menschwording. Tusschen den hoogst ontwikkelde aap en den laagststaanden mensch zijn toch nog zeer groote verschillen in verstand aan te toonen.

Doch deze zijn slechts verschillen in graad, niet in hoedanigheid. De werkelijke verschillen worden bepaald door de spraak en den geest — het vernogen om met God te verkeer, Gods openbaring te ontvangen en die aan het nageslacht over te leveren.

Laat ons menschen maken naar Ons Beeld en Onze Gelijkenis spreekt God en Hij neemt het STOF der aarde en blaast het geformeerde den adem des levens in de neusgaten. Heilig Mysterie! De Levenschenker maakt een levend wezen en vervult dat op wonderlijke en ondoorgrondelijke wijze met Zijn Geest!

Zou dat niet de sleutel kunnen zijn tot het raadsel van den onvindbaren Missing Link? God aanschouwt in de zesde scheppingsphase den verstandelijken groei van mensachtige wezens. Hij ziet, dat de uitverkoren Adam tot rijpheid is gekomen en vervult hem met Zijn Geest en verheft hem tot Koning der Aarde.

Ik acht mij niet bevoegd verder op dit onderwerp in te gaan. Ik zal dan ook niet trachten aan te toonen, welken invloed de machtige tegenzet van den Geestelijken Koning der Aarde, Satan, culmineerende in den zondenvall, op den menschengewordende gehad heeft. Alleen heb ik getracht duidelijk te maken, dat het geheim van het ontstaan van het leven slechts eenigszins is te benaderen, indien bij die studie ook rekening gehouden wordt met de Goddelijke scheppingsdaad.

Schrijver van dit stuk is Dr B. J. Westerbeek van Eerten. We hoeven er niet op in te gaan, doch leggen alleen dit citaat vast, omdat het weer duidelijk maakt, dat tusschen wie zoo denken en ons nog steeds het gezag der Schrift ligt. „Assen“ blijkt toch nog altijd van betekenis te zijn.

„Visschers“ en „reizigers“.

„Het Zoeklicht“ schrijft:

J. te H. De mededeelingen van uw broer over zijn bezoek aan Aymee McPherson's Temple zijn zeer interessant. Ik dank u er voor en geef ze hieronder aan de lezers door.

Hij schrijft dan: „Na een bezoek gebracht te hebben bij Mr D., ging ik door naar Aymee Mc Pherson, waar ik reeds zóóveel moois over gehoord had. Ik wilde nu zelf eens gaan zien wat daar te doen was. De Tempel is een reuzen groot rond gebouw met meer dan 3500 zitplaatsen. De dienst was al begonnen en ik was te laat om een zitplaats te vinden. De omringende straten stonden vol met geparkeerde auto's en ik moest lang zoeken naar een plaatsje voor de mijne. Op de Tempel staan twee 40 meter hoge Radiomasten voor de uitzending van den dienst. Een groote lichtreclame kondigde aan: „Tonight beautiful church wedding!“ (Hedenavond prachtige kerkelijke huwelijksinzegening.)

Een lichtreclame op een der Radiomasten zegt: „Jesus Saves“ (Jezus redt). Het gebouw maakt van binnen een grootschen indruk. Twee galerijen zijn er boven elkaar. Voor in de zaal is een groot toneel. Voor het toneel is een orgel, dat in den vloer kan worden neergelaten. Om het orgel zit een orkest „the Silver Band“, van naar ik schat, honderd man. Aan de zijanten van het toneel is een gemengd koor van ongeveer 200 personen. Ik kreeg een plaats in een van de gangen vlak voor het toneel. De dienst stond, om zoo te zeggen, in het teeken der visscherij. De zangers hadden allen een hengel met een blikken visch er aan bevestigd. Op het toneel stond een roeiboot met visscherijbenodigdheden. Eerst speelde het orkest en zong het koor. Daarna stapte Mrs Aymee McPherson in de roeiboot en las een gedeelte uit den Bijbel. Zij koos als tekst: „Volg Mij, en Ik zal u visschers van menschen maken“, en „Werp uw netten uit aan de andere zijde“. Haar preek illustreerde zij door haar hengel eerst aan den „verkeerden“ kant uit te gooien. Een „man, die tusschen de coulissen zat,

ligen tijd geen

aan de koop-

olk nu en dan

erleden.

B. t. B.